

Bezorgde Bewoners intensieve veehouderij Grensstreek
Secretariaat: P. (Patrick) De Labie,

Aan: Gedeputeerde Staten Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

Betreft: vragen omtrent ongebreidelde uitbreiding intensieve veehouderij in grensgebied
Bijlagen: 4

1 november 2020

Geacht college,

Langs deze weg willen wij – een bundeling van ongeruste bewoners uit de gemeente Zundert – onze zorgen aan u overbrengen met betrekking tot de ongebreidelde groei van intensieve veehouderij¹ voor pluimvee, varkens en geiten. In rap tempo verrijzen in grote aantallen al langere tijd net over de grens in Vlaanderen veestallen, soms op 1 tot 1,5 kilometer afstand van de Zundertse gemeentegrens en haar bewoners. Recent nog werd door de Provincie Antwerpen een vergunning afgegeven voor het opstallen van 800 jonge geiten aan de Maxburgdreef in Hoogstraten, pal naast de grens met Zundert². Het lijkt erop dat geitenhouders hun heil zoeken aan Vlaamse zijde van de grens nu de Nederlandse instanties (met de Q-koortsuitbraak nog vers in gedachten) zeer terughoudend zijn met het afgeven van vergunningen.

In de Vlaamse regionale media is de uitdijende veehouderij al langere tijd onderwerp van heftige discussies. Bewoners komen in het geweer omdat de veestallen niet alleen stankoverlast veroorzaken, maar – zoals uit steeds verschillende onderzoeken blijkt – ook luchtvervuiling, met ernstige gezondheidsschade tot gevolg³. Zelfs de bevattelijkheid hierdoor voor COVID-19 is in onderzoek aangetoond⁴. De weerstand onder de bevolking tegen de intensieve veehouderij in het grensgebied is groeiend. Zo is onlangs nog door een groot aantal bewoners uit Wuustwezel en het aangrenzende gebied van Zundert bij de gemeente Wuustwezel bezwaar aangetekend tegen de voorgenomen uitbreiding van de pluimveestallen aan de Noordwateringsweg in Braken/ Wuustwezel⁵.

Het tempo en de omvang van de stallengroei met een stevige impact op de omgeving, waarvan een groot deel de status heeft van Natura 2000 gebied (!), is inmiddels ook het gemeentebestuur van Wuustwezel een doorn in het oog: bij de voornoemde aanvraag voor de veestallen in Braken en na diverse mediapublicaties en acties van omwonenden heeft de gemeente Wuustwezel de provincie Antwerpen – die over de vergunningverlening beslist – expliciet negatief geadviseerd, terwijl de gemeente doorgaans slechts als 'doorgeefluik' voor aanvragen dient. De beslissing in laatste aanleg op de procedure is dat de provincie de vergunningaanvraag voor uitbreiding heeft afgewezen⁶. Daar zijn wij uiteraard verheugd over. Anders ligt het met de aanvraag voor omzetting van een varkenshouderij naar de eerdergenoemde geitenhouderij: hierop werd door de provincie Antwerpen dus positief beslist.

¹ Bijlage 1 Gehanteerde definitie van het begrip 'intensieve veehouderij'

² Bijlage 2 Beslissing tot vergunningsverlening geitenhouderij

³ Bijlage 3 Onderzoek naar gezondheidseffecten gerelateerd aan een meetpunt in Braken

⁴ <https://academic.oup.com/circulation/advance-article/doi/10.1093/cvr/cvaa288/5940460>

⁵ Bijlage 4 Voorbeeld ingezonden bezwaarschrift inzake voorgenomen vergunningsverlening door Provincie Antwerpen – Van Gils Aernouts LV – uitbreiding pluimveestallen Noordwateringsweg 33, Wuustwezel OMV-referentie 2019100680

⁶ Publicatie beslissing op omgevingsloket.be:

<https://omgevingsloket.omgeving.vlaanderen.be/publiek/?openbaaronderzoek#beslissing/projectuud=n ezUkcCoQbOHIdwiRkf7A>

De expansiedrift van de intensieve veehouderij in Braken en Hoogstraten halen wij hier slechts als voorbeeld aan. Het vormt namelijk de exponent van een veel omvangrijker probleem. Zo weten wij dat er in het gebied bij Hoogstraten meerdere vergunningsprocedures op stapel staan met ongetwijfeld nog meer vergunningsaanvragen in de pijplijn, waarvan wij nu nog geen weet hebben. In ieder geval leert een door ons opgestelde inventarisatie van de huidige veestapel in het grensgebied dat er ruim 5 miljoen kippen worden gehouden en nog eens bijna 226.000 varkens; kleinere stallen, koeien en ander vee, zoals geiten, niet meegeteld⁷.

Wat ons extra verontrust, is dat navraag bij de gemeente Zundert ons heeft geleerd dat er zowel op bestuurlijk als politiek niveau, maar weinigen iets lijken af te weten van wat zich op enkele honderden meters van onze (gemeente)grens afspeelt met een aanzienlijke impact op het leefmilieu van de Nederlandse grensgemeenten. Zo leert navraag bij het Vlaamse Natuurpunt Hoogstraten ons dat men zich bij indiening van het bezwaar tegen de geitenstal erover had verbaasd dat hiertegen geen enkele weerstand vanaf Nederlandse zijde van de grens kwam. Mogelijk zijn de Europese grenzen anno 2020 toch meer fysiek dan men zou mogen verwachten. Juist in een tijd waarin in Nederland alle zeilen moeten worden bijgezet om met onorthodoxe maatregelen de stikstofdispositie terug te dringen, verbaast het ons zeer dat net over de grens in Vlaanderen de vervuiling maar ongebreideld lijkt te kunnen doorgaan.

Omdat de natuur, het milieu en de waterkwaliteit in onze provincie in hoge mate uw beleidsterreinen zijn, wenden wij ons met de hiervoor uiteengezette problematiek tot uw college van Gedeputeerde Staten met de volgende vragen:

- Naar wij begrijpen heeft de Provincie Noord-Brabant formeel adviesrecht in de besluitvorming van de Provincie Antwerpen m.b.t. de vergunningverlening inzake de planning en bouw/uitbreiding van megastallen. Dat roept de volgende vragen op:
 - (i) Maakt u bij de Vlaamse vergunningsverlening aan de uitbreiding van veestallen in het grensgebied altijd gebruik van uw adviesrecht? Zo niet, wat is daarbij uw afweging?
 - (ii) Indien u bij de in deze brief aangehaalde voorbeelden uit Wuustwezel en Hoogstraten gebruik heeft gemaakt van uw adviesrecht, wat heeft u de Provincie Antwerpen in dezen geadviseerd?
 - (iii) Welke beoordelingscriteria hanteert u bij de toetsing van de Vlaamse vergunningsaanvragen?
 - (iv) Is de ongebreidelde toename van de intensieve veehouderij in de grensstreek voor u aanleiding om op dit punt specifiek beleid te ontwikkelen, c.q. beleidsafstemming te zoeken met de Belgische autoriteiten?
- Opvallend is dat aan Nederlandse én Vlaamse zijde de meetresultaten van de stikstof- / ammoniakdepositie worden gepubliceerd, maar dat de meetpunten soms meer dan 100km uit elkaar staan. Er zijn nadrukkelijke verschillen in de waarden aan Nederlandse en aan Belgische zijde. Vanuit België is bekend dat dit een probleemgebied is, aan Nederlandse zijde is dit echter niet goed te bepalen omdat nauwkeurige metingen ontbreken.
 - Vraag: kunt u bevorderen dat het aantal meetpunten aan Nederlandse zijde van de grens wordt uitgebreid, zodat de effecten van de intensieve veehouderij beter in beeld kunnen worden gebracht?

⁷ Bijlage 1 Kerngetallen intensieve veehouderij: inventarisatie aantal kippen en varkens per Vlaamse grensgemeente

Wij vertrouwen erop dat u onze zorgen ter harte neemt en onze vragen zult beantwoorden. Zo nodig, zijn wij altijd bereid tot een nadere toelichting of onderbouwing. Graag ontvangen wij van u een bevestiging van ontvangst van dit schrijven en de termijn waarbinnen en de wijze waarop u e.e.a. zult bespreken en beantwoorden.

Hoogachtend,
Namens het bestuur VvE Wernhoutsburg,

Mr. drs. R. (Ria) Huisman, voorzitter
vertegenwoordiging van 464 huiseigenaren, ca. 1000 inwoners;
secretariaat@wernhoutsburg.com

Namens enkele inwoners van Zundert, woonachtig buiten het park Wernhoutsburg,

P. (Patrick) De Labie,

N.B.

Deze brief is in cc. verzonden aan: alle leden van Provinciale Staten, de colleges van B&W van de gemeenten Zundert, Wuustwezel, Hoogstraten, Kalmthout, Essen, Natuurpunt Vlaanderen, Waterschap Brabantse Delta, Brabantse Milieufederatie, Benegora, Agentschap voor Natuur en Bos, Brabants Burgerplatform.

Bijlage 1 Kerngetallen

Definitie in Vlaanderen van het begrip 'intensieve veehouderij' (in Nederland zijn de aantallen fors hoger)

Een bedrijf met intensieve veehouderij omvat minimaal: 2.000 mestvarkens
of 40.000 kippen
of 750 zeugen

Aantallen kippen en varkens per grensgemeenteⁱ

Gemeente	kippen	varkens
Essen	447.850	10.532
Kalmthout	157.350	8.222
Wuustwezel	2.435.383	59.192
Hoogstraten	2.141.210	147.956
totaal:		5.181.793
		225.902

Aantal stallen intensieve veehouderij

Gemeente	kippen	varkens
Essen	6	4
Kalmthout	2	3
Wuustwezel	22	15
Hoogstraten	20	33
	50	55

¹ Varkens en zeugen zijn bij elkaar geteld.

Bijlage 2

Besluiten op aanvragen omgevingvergunning (voorbeelden)

Einde beroeperiode derden (tot en met)	Projectnaam	OMV referentie	Locatie 	Vergunningverlener	Aanleg
11-12-2020	Van Gils Aernouts LV - uitbreiding pluimveestallen Noordwateringsweg	2019100680	11053C0538/00A000	Departement Omgeving	Behandeling in laatste aanleg

Projecttype: Aanvraag omgevingsproject Aard van de beslissing: Weigering

Stedenbouwkundige handelingen: Noordwateringsweg 33, Wuustwezel Datum beslissing: 20-10-2020

Ingedeelde inrichtingen of activiteiten: van gils - aernouts

Locatie(s) van voorwerp(en) in het project: [BEKIJK VOORWERPEN](#)

<https://omgevingsloket.omgeving.vlaanderen.be/publiek/?openbaaronderzoek#beslissing/projectuud=nezUkcCoQbOHLudwiRkf7A>

Einde beroeperiode derden (tot en met)	Projectnaam	OMV referentie	Locatie 	Vergunningverlener	Aanleg
27-11-2020	Duplicaat Van Hasselt - Aertsen LV	2020046556	Maxburgdreef 55, Hoogstraten	Provincie Antwerpen	Behandeling in eerste aanleg

Projecttype: Aanvraag omgevingsproject Aard van de beslissing: Vergunning

Ingedeelde inrichtingen of activiteiten: milieu Delcroix André, milieu Van Hasselt - Aertsen LV Datum beslissing: 15-10-2020

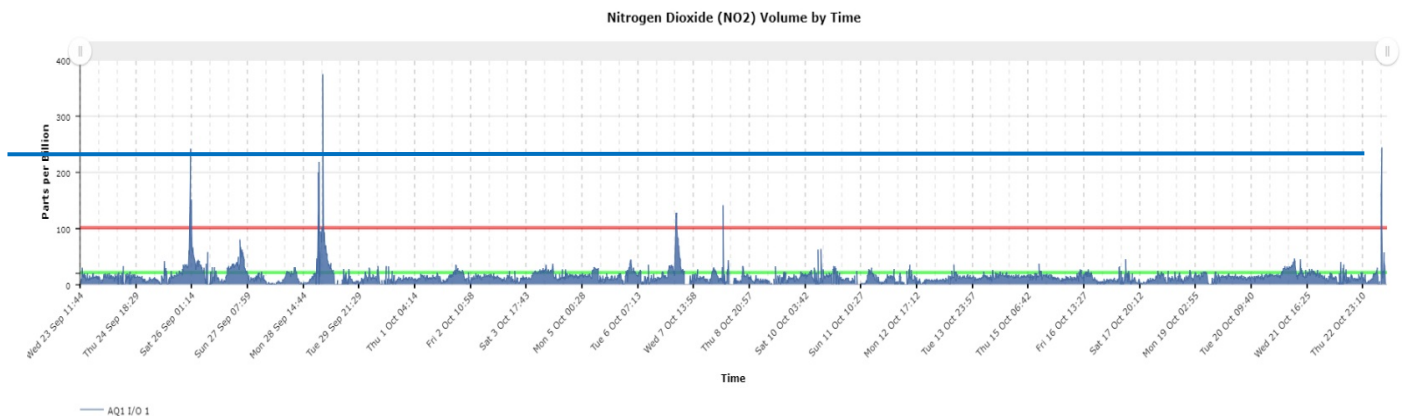
<https://omgevingsloket.omgeving.vlaanderen.be/publiek/?openbaaronderzoek#beslissing/projectuud=AUX0eh5aSJShCRrmDOtE9w>

Bijlage 3

Metingen in Braken, onderzoek naar gezondheidseffecten en wettelijke normen

Metingen vanaf het meetpunt in Braken (Vlaanderen); data: september 2020

NO₂ of stikstofdioxide

Wat zijn de Nederlandse normen? bron:

<https://www.samenmetenaanluchtkwaliteit.nl/stikstofdioxide-no2>

Gezondheidseffecten

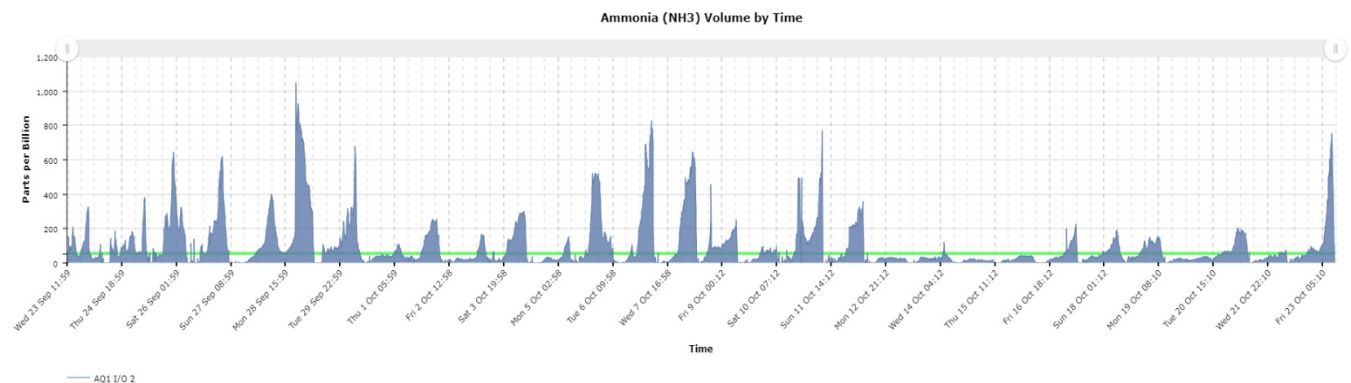
Wanneer mensen stikstofdioxide inademen, kan dit leiden tot longirritatie, verminderde weerstand, en infecties van de luchtwegen. Chronische blootstelling aan huidige niveaus van stikstofdioxide leidt tot een gemiddelde levensduurverkorting van 4 maanden. Al langere tijd is bekend dat fijnstof leidt tot vroegere sterfte. Uit onderzoek [1] van het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) en het IRAS (Institute for Risk Assessment Sciences, UU) blijkt dat blootstelling aan stikstofdioxide de levensverwachting met nog eens circa 4 maanden extra kan verkorten.

Wettelijke grenswaarden

Er is sprake van een **jaargemiddelde grenswaarde van 40 µg/m³** die niet mag worden overschreden en er is een **uurgemiddelde grenswaarde van 200 µg/m³** die niet meer dan **18 keer per jaar** mag worden overschreden. De uurgemiddelde grenswaarde wordt in Nederland al jaren niet meer overschreden. In drukke stedelijke straten en langs het hoofdwegennet kunnen jaargemiddelde concentraties oplopen tot boven de 40 µg/m³.

Uit de bovenstaande grafiek blijkt dat de uurgemiddelde grenswaarde (= de dikke blauwe lijn, boven de 200 µg/m³) in Braken in een maand tijd al 4 keer overschreden wordt, terwijl het maximum toegestane aantal keer per jaar ligt op 18. Het is dus aannemelijk dat dit maximum wordt overschreden.

Ammoniak

<https://www.samenmetenaanluchtkwaliteit.nl/stoffen/ammoniak>

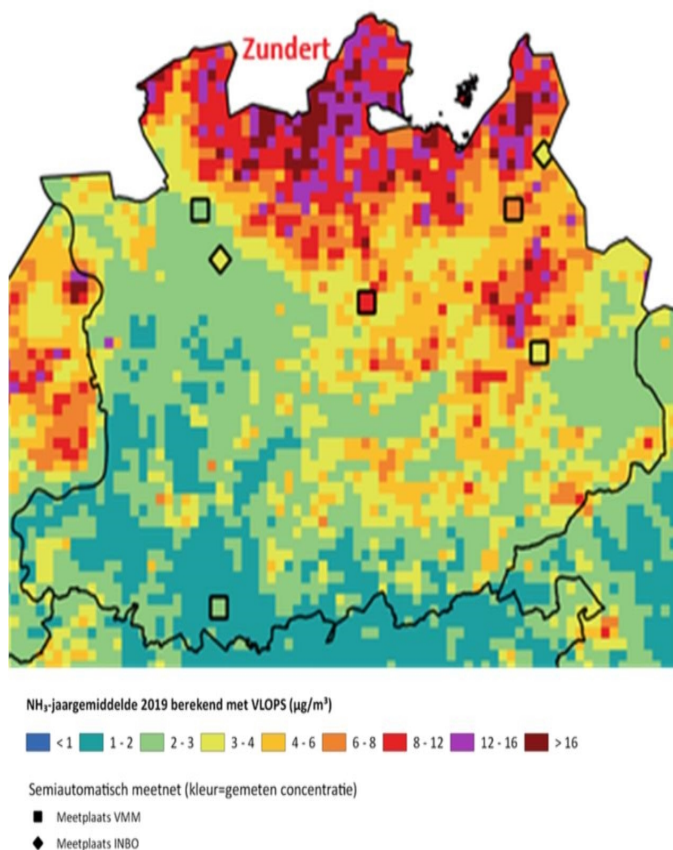
Gezondheidseffecten

Bij langdurige blootstelling aan zeer hoge concentraties tast ammoniak de luchtwegen aan en kan dit leiden tot verstikking. In Nederland zijn de concentraties ammoniak in de buitenlucht echter niet zo hoog dat ze een direct gevaar vormen voor de volksgezondheid.

Ammoniak kan in de lucht samen met stikstof- en zwaveloxiden wel worden omgezet in fijnstof. Blootstelling aan fijnstof leidt tot een levensduurverkorting van naar schatting negen maanden voor de gemiddelde Nederlander ([Maas et al., 2015](#)). Naast levensduurverkorting zijn ook andere effecten waargenomen zoals verergering van bestaande aandoeningen van hart- en vaatstelsel, luchtwegen en longen. Er is berekend dat er 4,5 miljoen ziekteverzuimdagen extra worden opgenomen ten opzichte van een situatie zonder fijnstof in de lucht.

Typische concentraties

Ammoniak verblijft enkele uren in de atmosfeer. Hierdoor kan het gas gemakkelijk tientallen tot honderden kilometers worden getransporteerd. Onderweg reageert het met andere stoffen of slaat het neer op de grond. In Nederland liggen de **gemiddelde concentraties van ammoniak rond de $7 \mu\text{g}/\text{m}^3$** ; in gebieden met intensieve veehouderijen kunnen de gemiddelde concentraties uitkomen op tientallen $\mu\text{g}/\text{m}^3$; in natuurgebieden kunnen de concentraties juist iets lager zijn. Binnen de Grootschalige Concentratie- en Depositiekaarten Nederland (GCN/GDN) worden jaarlijks de concentraties en deposities van o.a. ammoniak over heel Nederland berekend. Bij de totstandkoming van deze kaarten worden zoveel mogelijk metingen betrokken. Volgens de officiële data <https://geodata.rivm.nl/gcn/> zouden de waarden bij ons tussen de $5\text{--}15 \mu\text{g}/\text{m}^3$ liggen. **Volgens de metingen wordt op 21 dagen de bovengrens van $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ die in België gehanteerd wordt, overschreden.**

Wettelijke grenswaarden

De concentraties ammoniak in de buitenlucht zijn in Nederland niet zo hoog dat ze een direct gevaar vormen voor de volksgezondheid. Daarom bestaan er **geen wettelijke grenswaarden voor de concentratie van ammoniak.**

Ze zijn er wel voor de **emissie** van ammoniak. Luchtverontreiniging trekt zich niets van grenzen aan. Ammoniak uit Nederland komt in de buurlanden terecht en omgekeerd. Daarom zijn er Europese regels, die Nederland en de andere Europese landen verplichten om maatregelen te nemen. Er zijn voor elk land in Europa grenzen gesteld aan de jaarlijkse emissie van ammoniak.

Nevenstaande afbeelding laat zien dat in de Vlaamse regio die grenst aan het gebied met de kerkdorpen Achtmaal, Wernhoutsburg, Wernhout én Zundert sprake is van relatief hoge jaargemiddelden in de concentraties stikstof.

Uitsnede provincie Antwerpen

(Bron:

<https://www.vmm.be/lucht/verzuring-en-vermesting/ammoniak>)

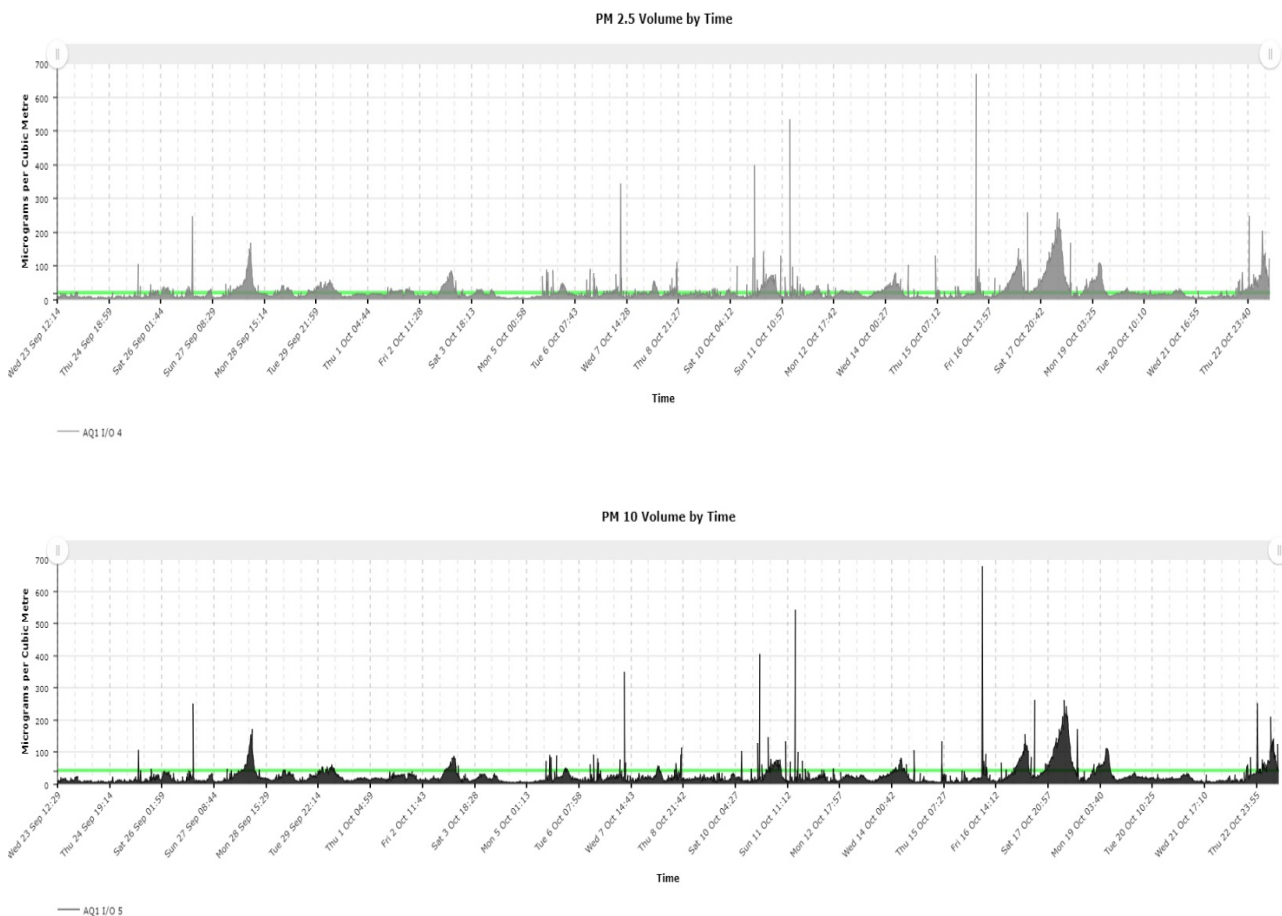
Gevolgen van stikstofdepositie in de natuur

Gebieden die van nature weinig stikstof kennen, zoals stuifzanden en heidegebieden, worden zo voorzien van stikstof. Deze stikstof zorgt ervoor dat er in deze gebieden planten kunnen gaan groeien die hier van nature niet voorkomen.

Deze planten verdringen dan de planten die er origineel groeiden en daarmee ook de insecten en vogels die weer van deze planten afhankelijk zijn. Daarmee gaat de diversiteit in planten en diersoorten, de biodiversiteit, achteruit.

Net als in veel andere West-Europese landen, leidt een hoge stikstofdepositie in Nederland tot een afname van de biodiversiteit.

Fijnstof: PM 2,5 en PM 10

Bron: <https://www.samenmetenaanluchtkwaliteit.nl/fijn-stof-pm25pm10#:~:text=Voor%20PM10%20is%20er%20een,per%20jaar%20mag%20worden%20overschreden.&text=Voor%20PM2%2C5%20bedraagt%20de,wordt%20daar%20al%20aan%20voldaan.>

Wettelijke grenswaarden

Voor PM10 is een jaargemiddelde grenswaarde van 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ vastgelegd die niet mag worden overschreden; er is een etmaalgemiddelde grenswaarde van 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ die **niet meer dan 35 keer per jaar** mag worden overschreden. De jaarlijkse grenswaarde wordt in Nederland zelden overschreden. De etmaalgemiddelde grenswaarde wordt vooral in de omgeving van veehouderijen overschreden (berekeningen NSL, 2018). De groene lijn op de curve in de tweede grafiek hierboven representeert de grenswaarde! Uit de grafiek blijkt dat de maximale grenswaarde in Baken in 1 maand tijd al 18 keer wordt overschreden, terwijl dit dus maar 35 keer per jaar mag gebeuren. Geconcludeerd mag worden dat de norm voor PM10 in Baken stevig wordt overschreden.

Voor PM2,5 bedraagt de jaargemiddelde grenswaarde 25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. In Nederland wordt daar al aan voldaan. Daarnaast zijn er normen voor (het terugbrengen van) de gemiddelde concentratie op stedelijke achtergrondlocaties (zie [Compendium voor de Leefomgeving](#)). De groene lijn in de bovenste grafiek representeert de grenswaarde! Ook deze werd dus meermaals overschreden.

Bijlage 4

Voorbeeld ingezonden bezwaarschrift

Park Wernhoutsburg
Postbus 500
4884 ME Wernhoutsburg
secretariaat@wernhoutsburg.com

Het College van burgemeester en schepenen Wuustwezel
Gemeentepark 1
2990 Wuustwezel
omgeving@wuustwezel.be

Betreft: bezwaarschrift inzake voorgenomen vergunningsverlening door Provincie Antwerpen
Van Gils Aernouts LV – uitbreiding pluimveestallen Noordwateringsweg 33, Wuustwezel
OMV-referentie 2019100680

Van: bestuur Vereniging van Eigenaren Park Wernhoutsburg

Wernhoutsburg, 1 oktober 2020

Geacht college,

Namens alle 464 huiseigenaren van Park Wernhoutsburg met ca. 1000 inwoners, gelegen in uw buurgemeente Zundert, net over de grens in Nederland, tekenen wij bezwaar aan tegen de voorgenomen uitbreiding van de pluimveestallen met onder meer twee vleeskippenstallen, gelegen aan de Noordwateringsweg 33 te Braken, op slechts 1 tot anderhalve kilometer afstand van Wernhoutsburg.

Naast de stankoverlast die de vele pluimvee- en varkensstallen bij zuidwestenwind nu al veroorzaken, richt ons bezwaar zich specifiek op de gezondheidsrisico's die dergelijke grootschalige vleesproductiestallen met zich meebrengen. Onderzoek uit 2017 van de Universiteit van Utrecht heeft aangetoond dat bewoners rondom kippenstallen aanzienlijk meer kans hebben op een longontsteking. Dit onderzoek is gebaseerd op bestudering van bijna 95.000 huisartsendossiers uit de Nederlandse provincie Noord-Brabant. Boosdoener is het fijnstof uit de stal, veroorzaakt door scharrelende kippen.

Bij inademing, zo blijkt uit het onderzoek, verstoren de fijne stofdeeltjes de keelbacteriën, waardoor pneumokokken de kans krijgen om longontsteking te veroorzaken.

Het onderzoek bevestigt en versterkt de bevindingen uit het reeds in 2016 gepubliceerde onderzoek van het Nederlandse RIVM ('Veehouderij en Gezondheid Omwonenden'). Dat onderzoek concludeerde indertijd al dat bewoners die binnen een straal van 1 kilometer van meerdere pluimveebedrijven wonen, eerder kans hebben op een longontsteking. Het onderzoek van de Universiteit van Utrecht toont aan dat één bedrijf al genoeg is om gezondheidsschade te veroorzaken.

In een tijd, waarin steeds duidelijker wordt dat de grootschalige (pluim)veehouderij milieu- en gezondheidsschade veroorzaakt, is het o.i. onacceptabel en onbegrijpelijk dat het aantal kippen- en varkensstallen zich in het grensgebied in een dergelijk rap tempo uitbreidt, met naar wij begrijpen, nog een groot aantal te realiseren stalprojecten in de pijplijn.

Wij bepleiten daarom bij voorkeur afstel van de uitbreiding of, minimaal, uitstel van de voorgenomen uitbreiding van voornoemde pluimveestallen, zodat eerst een gevalideerd onderzoek kan plaatsvinden naar de effecten die de huidige stallencomplexen nu al op de gezondheid van omwonenden hebben.

Wij vertrouwen erop dat ons bezwaar wordt gehoord en zijn zo nodig altijd bereid tot een nadere toelichting of onderbouwing. Graag ontvangen wij van u een ontvangstbevestiging van dit bezwaarschrift en een nadere termijn waarbinnen eventuele aanvullende gronden ingediend kunnen worden.

Hoogachtend,
Namens Vereniging van Eigenaren Wernhoutsburg,
i.o.

Mr. drs. R. Huisman,
voorzitter
